

տե քերտուիլ, Faire queue, շար, տո-
ղան, կազմել:

Ղալամբոր պատմա է նկարով: Մայիլ՝
յոժար, մէյլ՝ հանդր,

Նոդուշ՝ շաքարեղէն, bonbons.

Շիշակ՝ շիշի խորոված չէ, այլ երիտա-
սարդ (միամեայ) արու ոչխար:

Չաղ՝ գէր և առողջ է.

Տոշխուր՝ տողաշար չէ, այլ դժուար.
Բարահումիս երեկ յոյսի ճամբայ (ուհ)

է:

Խնդումըն 48. 13. վայելչապէս չէ,
այլ խակոյն, ան ատեն:

Տպագրութեան գործը շատ շքեղ է. Յով-
նաթան Յովնաթանեանի նկարները հետա-
քրքրական են և ազգային արուեստի
պատմութեան տեսակետէն խիստ կարևոր,
Զօպանեանի աշխատանքի համար միայն
գովասանք ունինք յայտնելու: Աշուղը մեր
ընթերցողներուն կը թողունք ջերմ յանձ-
նարարականներով:

Յովնաթան՝ Գուշակ մը չէ. սակայն կեն-
դանի զգայուն հայ մըն է. անոր ամէն
տողի մէջ մարդկային սիրտ մը կը խօսի:
Թեհրան:

ՏՈՔԻ. ՊԱՁԻ,

ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆ ՍԸ ՍԱՐԴԵՐՈՒ ՔՈՎ

Մեղը որ սարգերը քիչ համակրելի
կենդանիներ եղած են միշտ. բայց թէ լաւ
մը քննելու ըլլանք զիրենք, ստորին կեն-
դանեաց մէջ ամենէն խելացին և ուշիմը
պիտի գտնենք:

Իրենց թաւուտ մարմինը, տխուր տես-
քը, մարմնոյն անվայելուչ ձևը, նոյն իսկ
ամենահետաքրքիր բնաբաններու զգուանք
մը ազդած է, սակայն եղած են որ իրենց
զիրենք բոլորովին ասոնց ուսումնասիրու-
թեան տուած են: Եւ յիրաւի այդ մանր
կենդանիները զննելէն վերջ զանոնք սիրած
և զմայլած են իրենց ներքին ընկերական
կարգաւարութեանց մասին:

Սարգերու մէջ ամէնէն աւելի ուսումնա-
սիրուածը Մոր կամ Մորմն է՝ կը սիրէ
չոր, քարոտ և արևոտ տեղեր. իր բոյնը
շինելու համար գետնի վրայ ծակ մը կը
բանայ խոր 30 հարիւրորդամեղը, և որ-
պէսզի ողողումներէ և թշնամիներէ պաշտ-
պանէ իր բոյնը՝ թուր մը կը շինէ փայ-
տով, խիճով և ապա ոստայնով լաւ մը
կը պատէ:

Այս մորմին ձուածութիւնը շատ հե-
րաքրքրական է. Ժ. Ֆապրը, Ֆրանսացի
արդի երեկելի միջատաբանը, յաջողեցաւ
ամէն մանրամասնութեամբ ուսումնասիրել
այս երկուքին:

Էգին առաջին գործը կ'ըլլայ հիւսել
կէս խոզակ մը, և հոն կը դնէ ձուերը,
դեղնորակ և սնձաւոր, և ապա կը լրա-
ցնէ խոզակին հիւսուածքը, և այսպէս կը
գոցէ ուժով մը որ գրէթէ կեռասի սեճու-
թիւն կ'ունենայ: Խոզակը շինելէն վերջ
մայրը զայն մէջտեղ չի թողուր այլ որդ-
վային տակը կը կապէ թելով մը և ա-
մէն տեղ միասին կը տանի. & Շատ հե-
տաքրքրական տեսարան մ'է, կը գրէ
Ֆապրը, տեսնել այս կենդանին որ իբր
իրեն միակ գանձը կը տանի զայն ամէն
տեղ, երբէք չի թողուր. ոչ գիշեր, ոչ
ցերեկ, և եթէ հարկ ալ ըլլայ, զայն քա-
ջութեամբ կը պաշտպանէ: Եթէ փորձ մը
ընես այդ պարկը իրմէ զատել, ուժով մը
կը սեղմէ զայն կուրծքին վրայ, ունելիքը
ուժով մը կը բռնէ և իրեն թունաւոր
ճանկով կը խոցէ:

«Եթէ դիպուածով յաջողինք այս իրեն
թանկագին պարկը կորզել և դարձեալ
իրեն տրամադրութեան ներքե թողուլ,
վերստին կ'առնու, իսկ եթէ փոխանակ
իրեն խոզակը առաւ ուրիշին խոզակ մը
յամանէնք, հաւասարապէս անոր ալ կը
տիրանայ »:

1. Փազիժ կամ Մորժ, գալառարդի ցեղէն է, կը զըս-
տուի Իտալիոյ և Տարենտոնի մօտերը (tarentum) որմէ
ստաց է այս անունը, Պատակար է իտալական և հի-
ւանդութիւն մը ստալ կը բերէ որ կ'ըսուի արտ փա-
զիժական (tarentismo կամ tarentulisme) որ սաստիկ
թրոսթիւն և մեղամագձութիւն առաւ կը բերէ:

վերջապէս կը հասնի այն օրը, յորում փոքր սարդերը, որ գրէթէ միշտ 200 հատ կ'ըլլան, դուրս կ'հլնեն, և անմիջապէս կը ցատկեն իրենց մօր կռնակը. հոն իրենք գիրենք անշարժ կը բռնեն՝ մին միւսը սեղմած, և մայրը համբերութեամբ գիրենք ամէն տեղ կը փոխադրէ. այս իրեն բեռնակրութիւնը կը տևէ 6—7 օր:

Որքան որ մայրական սէրը սաստիկ կը տեսնենք իր ձագերուն հանդէպ, այնքան ալ վայրագ է ամուսնական սէրը այս փոքր կենդանեաց մէջ. այնպէս որ էգը, ամուսնութենէ անմիջապէս վերջ, կ'ուտէ իր ամուսինը. սակայն այս դէպքս միշտ չի պատահիր, որովհետեւ բոլոր այն ժամանակը որ սարդերը միասին կ'անցընեն, նախ խոզակին մէջ և ապա իրենց մօր կռնակը, ուտելու նիւթ չեն ստնուր, որովհետեւ մայրերնին իրենց կերակուր կը հայթայթէ և երբ բաւական մեծնան կը բաժնուին և իւրաքանչիւրը կղզիացեալ իրեն ուստային մէջ իրենք գիրենք կը հագնան: Սարդերու այս զագանային սովորովթ մեծ պէտք չէ համարել, քանի որ կը տեսնենք բոլոր կենդանիները, և մասնաւորապէս մսակերները, որ մերձաւոր տեսակները, նաև միևնոյն տեսակի պատկանողները զիրար կը գիշատեն երբ կը տեսնեն աւարի պակասութիւնը: Ասոր մէջ սարդերն ալ ուրիշ բան չեն բնոր, բայց եթէ բնական օրէնքին հետեւի: Սարդերը կարծուածէն շատ աւելի ընկերական են. էօթէն Սիմոն վէնէցուէլայի կողմերը ճամբորդութիւն ըրած միջոց երեք տեսակ սարդերու վրայ մասնաւոր ուշադրութիւնը դարձուց, և իրեն յօդուածին մէջ կը գրէ. « Իւրաքանչիւր անհատ ունի իրեն համար կղզիացեալ հիւսուած մը. ուսկից որ սորդութիւն կ'ընէ իրեն համար, ձուածելու ժամանակ մի քանի էգեր կը միանան խոշոր մացառի մը վրայ, կը փակուին խոշոր խոզակի մը մէջ, և հոն փոքր խոզակներ շնեկով կը դնեն հաւկթմին»:

Սակայն այս ընկերական բնազդուը դեռ աւելի ծաղկած է Anelosimo sociolis կոչուած սարդերուն մէջ, որոնք

քանի մը հարիւրներ և երբեմն հազարներ կը պատեն խահուէի ամբողջական տունը, և Սյա հիւսուածին ներքին կողմը կը գտնուին կանոնաւոր ձեւերով անըրպետներ որոց մէջ կ'ապրին ահագին ընկերութիւն մը սարդերու: ասոնց կը միանան, և կը հիւսեն ահագին ուստայն մը, որուն կեդրոնը քիչ մը աւելի խիտ, ուր միայն արունները կը կենան, իսկ էգերը ասոնց շուրջը իսկ երբ թռչուն մը պատահմամբ մէջէն անցնի և ուստայնը փնտռէ, շուտով սարդերու խումբ մը կը վազեն՝ փնտաւած տեղերը նորոգելու:

Չուերը հիւսածին կեդրոնը կը զետեղեն մին միւսէն քիչ մը հեռու, և իւրաքանչիւրը իրեն խոզակին պահպանութեանը կը նայի. ասոնց խոզակը այլանդակ ձեւ մը ունի. այնպէս որ թռչունները անցած ժամանակ բուսական կտոր մը կարծելով չեն ուտեր. իսկ եթէ զտնային ներքին պարունակութիւնը զանց պիտի չընէին ուտելու:

Տեսնեք թէ այս սարդերու մէջ ինչ տեսակ ընկերական միութիւն կայ, և թէ փոքր միջատներու վրայ իւր պահանջներն ընկերութիւններ ընկուելու ըլլանք, դեռ ինչ նորութիւններ կը յայտնուին՝ որ անծանօթ մնացած են: Որչափ որ բանավարութենէ զուրկ են, սակայն ունին իրենք ալ իրենց մէջ մէկ լեզու մը, հասկոցողութիւն մը զոր մարդկայն միտքը դեռ այն աստիճանի մէջ չէ որ ըմբռնէ, իսկ թէ երբ պիտի հասու ըլլայ՝ այդ անծանօթ է:

Հ. ՄՈՎՍԵՍ Ա.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Շուտով լոյս պիտի տեսնէ Բաղմավէպի 11-12 միացեալ հոխ թիւը ամենահետաքրքրական բովանդակութեամբ: